

ГОБЛИК ВОЛОДИМИР ВАСИЛЬОВИЧ

д.е.н., доцент, заслужений економіст України

Мукачівський державний університет

м. Мукачево, Україна

ІНСТИТУЦІЙНЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Аналіз міграційної ситуації у світі та в Україні, а також прогнозних оцінок соціально-економічного та демографічного розвитку країни дає змогу визначити стратегічну мету міграційної політики як збереження власного населення та його поповнення ззовні на основі певних етнічних, професійно-кваліфікаційних, вікових та інших критеріїв.

Для надання політиці у сфері трудової міграції нового імпульсу, видається доцільним виробити і прийняти Концепцію державної міграційної політики України. Виходячи з цього, Концепція має спрямувати владу та суспільство на: скорочення втрат населення держави (регіону, області, міста, селища, села) внаслідок еміграції, забезпечення громадянам достойного соціально-економічного становища вдома; захист прав та інтересів українських мігрантів за кордоном, розвиток тісних зв'язків із ними, використання потенціалу діаспор в інтересах розвитку України; повернення працівників-мігрантів, створення привабливих умов для використання їхніх валютних заощаджень у малому та середньому підприємстві, сільському господарстві, житловому будівництві тощо; сприяння репатріації етнічних українців та їхніх нащадків, вихідців з України інших національностей, тобто близького за мовою та культурою населення; дозоване розширення прийому певних категорій економічних іммігрантів на тимчасовій основі, розробку механізмів, які б уможливили у відповідності певним критеріям перетворення їхнього

тимчасового статусу на постійний; інтеграцію мігрантів в українське суспільство, запобігання расизму та ксенофобії.

Таким чином, у країні існують значні прогалини в законодавчому регулюванні міграційних відносин. Проте без чіткого визначення пріоритетних напрямів міграційної політики України міграційне законодавство розвиватиметься фрагментарно, без загальної концептуальної лінії. Необхідна розробка Концепції міграційної політики або Міграційного кодексу України.

Враховуючи вище відмічене можна узагальнити, що основними напрямками регулювання трудовіграційних процесів з боку державних органів влади є:

1) розробити та схвалити нормативно-правові документи щодо управління та регулювання міжнародної трудової міграції, пріоритетними серед яких є Стратегія державної міграційної політики, Закон України «Про статус трудового мігранта», двосторонні угоди у сфері регулювання питань взаємного працевлаштування, соціального захисту, пенсійного забезпечення, оподаткування, взаємного визнання дипломів про освіту та регулювання потоків трансфертів міжнародних трудових мігрантів, які б передбачали певні економічні стимули у разі рееміграції та вкладення коштів трудових мігрантів у пріоритетні галузі економіки, відтак – участі мігрантів у інвестиційній діяльності та підвищенні ефективності соціально-економічної системи України.

2. Доопрацювати проект «Державної програми співпраці з із закордонними українцями на період до 2015 р.», а саме включити пункти щодо фінансово-економічної, торговельної, науково-інноваційної та інвестиційної співпраці та затвердити Державну програму співпраці із закордонними українцями.

Аналізуючи наявний проект «Державної програми співпраці з із закордонними українцями на період до 2015 р.», зауважимо, насамперед, на нечіткому формулюванні мети цієї програми, зокрема у сфері використання потенціалу української діаспори, а саме: «... використання інтелектуального, фінансового та духовного потенціалу закордонних українців для утвердження

позитивного міжнародного іміджу України». На нашу думку, у окресленій меті слід зауважити не лише «позитивний імідж», але й «інноваційний та соціально-економічний розвиток України». Крім того, серед «задоволення науково-освітніх та мовних потреб закордонних українців», що передбачені Програмою, основну частку займають заходи у сфері вивчення української мови та українознавства. Натомість проведення науково-практичних конференцій із залученням діаспори з інших наукових сфер обмежується лише двома конгресами Світової федерації українських лікарських товариств. Хоча у проекті Програми передбачено збільшення фінансування (орієнтовний бюджет складає майже 2 млрд. грн.), в ній не передбачено жодних заходів у сфері економічної (насамперед, інноваційно-інвестиційної), торговельної та науково-технічної співпраці, у той час, як попередня Програма співпраці із закордонними українцями на період до 2010 р., із загальним бюджетом у розмірі 76,9 млн. грн., передбачала принаймні 4 види заходів у сфері торговельно-економічної та науково-технічної діяльності. Однак, обсяги фінансування цих заходів відносно інших витрат, передбачених у рамках Програми, були незначними.

3. Підписати двосторонні угоди з країнами перебування мігрантів (з якими такі відсутні, зокрема з Італією, Угорщиною, Великобританією, Німеччиною, Францією) з метою легалізації перебування мігрантів, врегулювання трудових та пенсійних відносин та уникнення подвійного оподаткування доходів трудових мігрантів.

4. Забезпечити механізм легалізації заробітної плати працюючих за кордоном та запровадити непрямі методи оподаткування (як приклад, єдиний податок), що має на меті впорядкування пенсійного захисту. Якщо особа працює на території країни, громадянином якої вона не є, в угоді має бути чітко визначено країну, за законодавством якої визначаються пенсійний вік, умови виходу на пенсію, розміри виплат, стаж роботи та орган, який здійснює ці виплати. Якщо особа працює на території країни, громадянином якої вона не є, і має досвід роботи на території країни-учасниці угоди, то в угоді має бути

передбачено механізми перерахунку стажу роботи, виконаної за кордоном, та розміри пенсійних виплат за цей період. В угоді мають бути прописані механізми здійснення пенсійних нарахувань та відшкодувань між пенсійними фондами [1].

У межах двосторонніх угод необхідно забезпечити так званий територіальний принцип пенсійного забезпечення мігрантів та членів їхніх сімей, що реалізовується за законодавством і коштом тієї країни, на території якої вони нині проживають. При встановленні права на пенсію, у тому числі на пільгових умовах і за вислугу років, враховується трудовий стаж, набутий на території будь-якої держави-учасниці угоди. Пенсії обчислюються із заробітку (доходу) за періоди роботи, що зараховуються у трудовий стаж. Такий досвід широко застосовується мігрантами з країн ЦСЄ.

Таким чином, законодавча база у сфері міграції не закладає основ для міграційної політики України. Немає мети, завдань, механізмів, інструментів реалізації та джерел фінансового забезпечення міграційної політики. Необхідна активна позиція України щодо укладання міжнародних угод про захист працівників – мігрантів за кордоном з країнами-реципієнтами українських мігрантів.

Література:

1. Регулювання трудовіграційних процесів в транскордонному регіоні : монографія / За заг. ред. д.е.н., проф. Пітюлича М. І. [М. І Пітюлич, В. В. Гоблик, Т. Д. Щербан та ін..] – Мукачево : Вид-во МДУ, 2015 р. – 150 с.